

Etická komise udělila osvědčení účastníka odboje a odporu proti komunismu

panu Josefu Kozákovi, nar. dne 19. 7. 1926,

za veřejné postoje bránící kolektivizaci, kterými v obci Hnanice, okres Turnov, v období od roku 1949, zejména pak od roku 1951 do roku 1952 trvale projevoval odpor proti kolektivizaci venkova a vystupoval na obranu nezadatelného práva vlastnit majetek a svobodně s ním nakládat, za což byl závažně postižen, čímž naplnil znaky formy odboje a odporu proti komunismu dle § 3 odst. 4 zákona č. 262/2011 Sb.

Josef Kozák byl největším soukromým zemědělcem v obci Hnanice, okres Turnov, hospodařícím na výměře pozemků cca 26 ha; hospodářství převzal od svého otce v roce 1949. Ze spisového materiálu vyplývá, že Josef Kozák **byl vůdčí osobností mezi rolníky v obci Hnanice** a že se dle jeho postojů naprostá většina soukromě hospodařících rolníků v obci řídila. Tato skutečnost vyplývá jednoznačně z výpovědi Karla Kozáka, předsedy KSČ místní organizace Hnanice¹, ze dne 10. 10. 1952, v níž je uvedeno: „*Mladý Kozák kdyby chtěl projevit dobrou vůli, mohlo být JZD v Hnanicích již v roce 1950, neb on byl po stránce hospodářské hybnou pákou, za kterým by bývala celá obec šla. On ale si byl vědom svého postavení, a proto tímto ustavení JZD v Hnanicích bylo zdržováno.*“ Tuto skutečnost ovšem navíc potvrzuje ve své výpovědi z téhož dne i tajemník MNV Hnanice, Josef Šálek, když popisuje okolnosti ustavení JZD v Hnanicích; z této výpovědi je zcela zřejmé, že ostatní soukromě hospodařící zemědělci v obci se o dalším postupu při zakládání JZD s Josefem Kozákem radili a dokonce, za situace, kdy pro něj samého bylo udržení hospodářství složité, resp. dále neúnosné, se zasazovali za jeho přijetí do JZD². Skutečnost, že bylo ustavení družstva v obci Hnanice značně problematické a bylo zdržováno, vyplývá rovněž z dochovaných zápisů MNV Hnanice z roku 1952. Výpověď Karla Kozáka ze dne 10. 10. 1952 považuje Etická komise za stěžejní důkaz o záporných veřejných postojích Josefa Kozáka ke kolektivizaci, nejen s ohledem na již výše citované sdělení, ale i z důvodu dalších skutečností z této výpovědi vyplývajících, svědčících o tom, že Josef Kozák svůj záporný postoj projevoval i dalšími způsoby.

Etická komise má za prokázané, že Josef Kozák projevil zcela zjevně svůj veřejný postoj vůči kolektivizaci a zakládání JZD v obci Hnanice tím, že **vystoupil z tzv. elektrárenského družstva**, do kterého byli všichni odběratelé elektřiny „a priori“ začleňováni, s tím, že tato elektrárenská družstva pak byla včleňována do JZD, neboť svým vystoupením dal zcela jasně najevo, že s formou družstevního vlastnictví a nucenou

¹ dle rozboru ONV Turnov podmínek v JZD Hnanice (k unesení strany a vlády o upevnění a dalším rozvoji JZD; nedatováno z roku 1952) byl Karel Kozák předseda KSČ místní organizace Hnanice; str. 4; viz. dokumenty poskytnuté Státním oblastním archivem v Litoměřicích, Státním okresním archivem Semily;

² Srov. Protokol o výslechu Josefa Šálka, tajemníka MNV Hnanice, ze dne 10. 10. 1952, spis Okresního soudu v Turnově, sp. zn. T 154/52, str. 1 a 2 protokolu; i přes tuto jejich snahu však Josef Kozák do družstva přijat nebyl a ze spisového materiálu nevyplývá, že by byl Josef Kozák sám přihláškou do družstva podal;

kolektivizaci venkova nesouhlasí.³ Etická komise má rovněž za prokázané, že se Josef Kozák **postavil proti hospodářsko-technické úpravě pozemků prováděné v obci Hnanice**, když s tímto nesouhlasil a sám nepodepsal oznámení o přidělení nových parcel (září/říjen 1952), neboť touto úpravou byl tvrdě postižen⁴ (to lze dovodit i z toho, že pozemky Josefa Kozáka patřily k nejnýnosnějším v obci, pozemky určené mu nově k obhospodařování na základě HTÚP tedy nemohly být výnosnější, naopak). Ze spisového materiálu je rovněž zřejmé, že oznámení o přidělení nových parcel nerespektoval Josef Kozák také tím, že bezprostředně poté jezdil se svým plovkem pracovat na své původní pozemky (v protokolech o výsleších svědků označovaných již jako družstevní)⁵.

Rozsudkem Okresního soudu v Turnově ze dne 6. 8. 1952, sp. zn. T 108/52, byl Josef Kozák odsouzen pro spáchání trestného činu ohrožení jednotného hospodářského plánu z nedbalosti podle § 135 odst. 1 trestního zákona k trestu odnětí svobody 5 měsíců a k peněžitému trestu 20.000,- Kčs, v případě nedobytnosti k dalšímu náhradnímu trestu dvou měsíců odnětí svobody. V době výkonu trestu, který nastoupil 3. 10. 1952, bylo proti Josefu Kozákovi vedeno nové trestní stíhání a rozsudkem Okresního soudu v Turnově ze dne 25. 11. 1952, sp. zn. T 154/52-34, byl uznán vinným z trestného činu sabotáže podle § 85 odst. 1 písm. a) trestního zákona a odsouzen k dodatkovému trestu 15 měsíců odnětí svobody, byla vyslovena ztráta čestných práv občanských na dobu 5 let, propadnutí celého jmění účastníka řízení ve prospěch státu, vysloven zákaz pobytu v okrese turnovském navždy a nařízeno uveřejnění rozsudku⁶. Usnesením Lidového soudu v Turnově ze dne 15. 9. 1953, sp. zn. T 154/52-113, byl Josefu Kozákovi, který byl t. č. ve výkonu trestu, se zřetelem k amnestii prezidenta republiky, která se vztahovala na trestný čin dle § 135 odst. 1 trestního zákona, stanoven za zbývající trestný čin nově trest 15 měsíců odnětí svobody; další tresty, uložené Josefu Kozákovi již na základě rozsudku Okresního soudu v Turnově ze dne 25. 11. 1952, sp. zn. T 154/52-34, byly rovněž znovu stanoveny. Jak vyplývá ze spisového materiálu, byl Josef Kozák již předtím jednou „odsouzen“ rozhodnutím „trestní nalézací komise“ ONV v Turnově ze dne 18. 7. 1952 za špatné plnění dodávkových povinností resp. jejich neplnění k pokutě 20.000,- Kčs.⁷

Z uvedeného tedy vyplývá, že Josef Kozák zcela zjevně aktivně (byť konkludentně) ovlivňoval ostatní soukromě hospodařící rolníky v obci Hnanice v jejich postoji ke kolektivizaci, neboť k hromadnému vstupu do JZD došlo v obci Hnanice až v září roku 1952, tj. po odsouzení Josefa Kozáka pro trestný čin ohrožení jednotného hospodářského plánu v srpnu 1952 a krátce před jeho nástupem do výkonu trestu; ze spisového materiálu lze

³ Na tuto skutečnost poukazuje nejen Josef Kozák ve svém odvolání k Etické komisi, ale tato vyplývá rovněž z výpovědi Karla Kozáka ze dne 10. 10. 1952; skutečnost vystoupení Josefa Kozáka z elektrárenského družstva potvrzuje ve své výpovědi ze dne 10. 10. 1952 také tajemník MNV Hnanice, Josef Šálek, a jednoznačně i členka MNV Hnanice Anna Křapková, rovněž ve výpovědi ze dne 10. 10. 1952.

⁴ Srov. Protokol o výslechu Josefa Šálka, tajemníka MNV Hnanice ze dne 10. 10. 1952, spis Okresního soudu v Turnově, sp. zn. T 154/52, str. 2 protokolu; citace: „Po tomto byl Kozák zavolán na MNV, kde mu Ing. Kubiček, který provádí HTÚP ukázal na mapě, všechny parcely, které mu budou přiděleny pro pšenici a žito, s čímž nesouhlasil a nepodepsal oznámení o přidělení parcel; taktéž nepřijal toto ještě téhož dne večer od předsedy MNV;.....“;

⁵ Srov. Protokol o výslechu Josefa Šálka, tajemníka MNV Hnanice ze dne 10. 10. 1952, spis Okresního soudu v Turnově, sp. zn. T 154/52, str. 2 protokolu;

⁶ Citace z rozsudku: „odsouzení toto jest nepodmíněné“ a „odůvodnění: jako bezpředmětné vynecháno“;

⁷ Srov. rozhodnutí Krajského soudu v Liberci ze dne 26. 3. 1953, sp. zn. 2 To 25/53 (k T 154/52-66); srov. Stanovisko Státního oblastního archivu v Litoměřicích, Státního okresního archivu Semily ze dne 3. 5. 2013;

také dovodit, že odsouzení Josefa Kozáka pro trestný čin sabotáže, bylo ze strany režimu zjevně účelové a že bylo motivováno především snahou izolovat jej od ostatních soukromě hospodařících rolníků a obyvatel obce Hnanice, které by jinak mohl svými postoji ovlivňovat, a dále snahou protiprávně konfiskovat jeho majetek. O tom svědčí tresty uložené Okresním soudem v Turnově v rozsudku ze dne 25. 11. 1952, sp. zn. T 154/52-34, kterým byl Josef Kozák uznán vinným z trestného činu sabotáže podle § 85 odst. 1 písm. a) trestního zákona, ať již uložení dodatkového nepodmíněného trestu odnětí svobody v délce 15 měsíců (zřejmě motivováno snahou umožnit etablování nově ustaveného JZD v obci, které by návratem Josefa Kozáka po 5 měsících z výkonu trestu mohlo být zmařeno), ale zejména uložení velmi tvrdého trestu „*propadnutí celého jmění ve prospěch státu*“ a „*zákazu pobytu v okrese turnovském navždy*“ a rovněž, že bylo „*nařízeno uveřejnění rozsudku*“⁸; v obou posledně uvedených trestech by komunistický režim k takovýmto sankcím jistě nepřistupoval, kdyby zde nebyla snaha ostatní občany obce Hnanice a okolí, zejména soukromě hospodařící rolníky, **odradit a zastrašit od projevování postojů obdobných postojům Josefa Kozáka**; z těchto skutečností lze rovněž nepřímo dovodit, že Josef Kozák byl ve svém okolí nepochybně autoritou nejen objektivně schopnou svými veřejnými postoji ostatní ovlivnit, ale i tak aktivně činil. Byť se tedy v případě Josefa Kozáka nejednalo o veřejné postoje projevované přímo veřejně slovní formou, lze jeho veřejné postoje proti kolektivizaci a komunistickému režimu z jeho jednání zcela zřetelně vysledovat. V případě hospodářské usedlosti čp. 3 v Hnanicích, jejímž majitelem byl Josef Kozák, se navíc jednalo o jediný konfiskát v obci Hnanice; z konfiskovaného statku nuceně vystěhovaného Josefa Kozáka a jeho rodiny poté vznikl základ JZD v Hnanicích.⁹

S ohledem na výše uvedené má Etická komise za prokázané, že Josef Kozák výše uvedeným jednáním vyjadřoval veřejně své postoje bránící kolektivizaci v obci Hnanice, okres Turnov, kterými konzistentně v období od roku 1949, zejména pak od roku 1951 až do svého uvěznění v roce 1952, projevoval odpor proti kolektivizaci a tím i proti komunistickému režimu v Československu a vystupoval na obranu nezadatelného práva vlastnit majetek a svobodně s ním nakládat a byl za tyto své postoje závažně postižen, a to jednak uvězněním a dále nuceným vystěhováním svým i své rodiny z místa svého bydliště, obce Hnanice. Tímto jednáním naplnil Josef Kozák znaky formy odboje a odporu proti komunismu dle § 3 odst. 4 v návaznosti na ust. § 2 písm. b) zákona č. 262/2011 Sb. Na této skutečnosti nemění nic ani to, že byl zjevně účelově dodatečně odsouzen pro trestný čin sabotáže. Etická komise musí rovněž konstatovat, že tím, že Josef Kozák svým jednáním v období let 1949, zejména pak 1951 – 1952, chránil svůj majetek před tzv. kolektivizací (potažmo jeho faktickým vyvlastněním, k čemuž také v jeho případě nakonec došlo), **ochraňoval nejen své vlastnické právo, respektive vlastní majetek, ale především institut vlastnického práva, spojený s osobní nezávislostí na systému, jako jeden ze základních pilířů demokratického právního státu a svým příkladem strhával ostatní**

⁸ § 294 tehdy platného trestního řádu:

Uveřejnění rozsudku se stane nejvýše ve třech časopisech, které prokurátor určí, a to nejvýše třikrát. Pokládá-li to prokurátor za vhodné, uveřejní se rozsudek též tak, že se stejnopis jeho vyhotovení nebo výtah z něho vyvěsí na místě určeném pro úřední vyhlášky v obci, kde má odsouzený bydliště nebo kde se trestného činu dopustil, a to na dobu nejdéle patnácti dnů, anebo že se jinak zveřejní v obou těchto obcích nebo v některé z nich.

⁹ srov. Stanovisko Státního oblastního archivu v Litoměřicích, Státního okresního archivu Semily ze dne 3. 5. 2013;

rolníky k odporu, přičemž se při tom nedopustil žádného nedemokratického jednání. Etická komise konstatuje, že postoje Josefa Kozáka byly veřejné povahy a svou podstatou byly přímými, zjevnými a prokazatelnými projevy proti komunismu.

Obiter dictum, nad rámec posouzení samotného jednání Josefa Kozáka ve vztahu k zákonu č. 262/2011 Sb., Etická komise uvádí, že obzvlášť tvrdý postup vůči rodině Josefa Kozáka, nejen její nucené vystěhování, ale například i skutečnost, že si s sebou členové rodiny nemohli vzít své osobní věci, což ani v dotčené době nebylo v souladu se zákonem, svědčí **o zjevné bezcitnosti komunistického režimu nejen vůči těm, kteří byli ze spáchání nějakého trestného činu uznáni vinnými, ale i vůči těm, kteří se vůči komunistickému režimu neprovinili a ani nijak provinit nemohli.**